

Maaseudun ja kaupungin konflikti

Maaseudun tulevaisuus -lehden sivuilla 1916–1918

Maaseudun *tulevaisuus* -lehden ensimmäinen numero julkaistiin 1.10.1916. Kyseessä oli johtaville maanviljelijöille suunnattu yleissivistävä kulttuurilehti ja osuustoimintatyön puolesta-puhuja, jonka tehtävänä oli:

”- - edistää maaseudun yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen muodostumista terveeseen suuntaan”

(*Maaseudun tulevaisuus* (MT) 1.10.1916, s.10)

Poliittisesti *Maaseudun tulevaisuus* oli lähellä Maalaisliittoa, ja monet puolueen keskeiset ideologit kuten Santeri Alkio ja Hannes Gebhard kirjoitivat siihen säännöllisesti. Myös maalaisliittolaiset poliitikot sekä Maataloustuottajain keskusliiton toiminta saivat paljon palstatilaa lehden sivuilla. Vuosina 1916–1917 lehdellä oli vain joitakin tuhansia tilaajia, ja se julkaistiin kolme kertaa kuukaudessa. Vuonna 1919 kulttuuripainotus alkoi jäädä vähemmälle huomiolle, kun Maataloustuottajain keskusliitto alkoi vastata lehden toimittamisesta. (Laaksonen 2006, 7; Teräväinen 2016)

Tämä katsaus on rajattu vuosiin 1916–1918 ja tarjoaa poikkileikkauksen siitä ajasta, kun *Maaseudun tulevaisuus* oli voimakkaimmin suuntautunut maaseutukulttuurin ja sivistyksen tukemiseen. Teksti pohjautuu aiemmin pitämiini esitelmiini ”Maaseudun ja kaupungin konflikti? Sisällissodan

aika Maaseudun tulevaisuuden sivuilla 1916–1918” (Oppiva maaseutu – 24. Maaseutututkijataapaaminen 25.8.2016, Rovaniemi) sekä ”Country is the Mother of the City’ – Rural Identity Making and Antiurbanization in a Finnish Farmer’s Periodical 1916–1918” (International Society for Cultural History 2017, 28.6.2017, Uumaja), jotka on toteutettu osana Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin hallinnoimaa Maaseudun ja kaupungin suhteet yhteiskunnallisissa keskusteluissa Suomessa 1860-luvulta nykyaikaan -hanketta.

Tutkimuskysymyksinä ovat: Miten maaseudun ja kaupungin välisiä eroja ja vastakkainasetteluja tuotettiin *Maaseudun tulevaisuuden* sivulla vuosina 1916–1918 ja miksi. Toisin sanoen mitkä piirteet modernisoituvassa yhteiskunnassa kuvattiin niin uhkaavina, että ne olivat suoranaiseksi vaaraksi maaseudun tulevaisuudelle ja täten edellyttivät maaseudun ja sen asukkaiden aktiivista puolustamista.

Teollisuuden ja kaupunkimaisen elämäntavan uhka

Maaseudun tulevaisuus oli poliittis-taloudellinen eturyhmälehti ja sen toimituksellista linjaa ohjasivat näin ollen ideologiset linjaukset. Yksi näistä oli lehdessä rakennettu kuva maaseudun ja kaupungin välisestä vastakkainasettelusta. Sen avulla luotiin

kuvaa hyveellisestä maaseudusta ja maalaisista ja paheellisesta kaupungista ja kaupunkilaisista. Hyvän maalaisen esimerkki oli itsenäinen talonpoika eli tilallinen. Hänen etuaan lehdessä pyrittiin ajamaan esimerkiksi teollisuuden maanostoyrityksiä ja kaupunkien sosialidemokraattien maan sosialisoitipyrkimyksiä vastaan:

”Metsäyhtiöitten etujen ajajat vaativat, että näillä yhtiöillä pitäisi olla rajaton oikeus hankkia haltuunsa kokonaisia maatiloja ja sen kautta irroitaa talonpoikaisväestöä maasta. - - metsäyhtiöiden etujen valvojain harrastukset lankeavat hyvin läheltä yhteen puhtaan marxilaisuuden kanssa. Marx laskee nimittäin, että maa kehityksen pakosta kokoontuu yksiin käsiin talonpoikaisväestön muuttuessa palkkatyöväkeksi ja niin kuletaan tätä tietä vähitellen siihen, että kaikki yksityinen maanomistus häviää ja maa siirtyy valtiolle.” (MT 30.1.1917a, 11.)

Maaseudun tulevaisuuden kirjoituksissa vuosina 1916–1918 ei juuri tuotu esille metsäteollisuuden maaseudulle tarjoamia hyötyjä, kuten tilattoman väestön parantunutta työllisyystilannetta tai metsien arvonnousua, joka lisäsi tilallisten vaurautta. (Kuisma 1993, 382–383; Mikkola 2006, 178). Sen sijaan kaupungeista johdetut metsäyhtiöt kuvattiin uhaksi talonpoikaiselle omistukselle ja identiteetille. Aikalaisen huoli ei ollut kuitenkaan aiheeton, sillä metsäyhtiöt toimivat usein häikäilemättömästi metsää ostaessaan. Myös Ruotsissa ja Norjassa talonpojat kamppailivat aktiivisesti metsien hallinnasta yhtiöiden kanssa samoihin aikoihin (Kuisma 1993, 382). Teollisuusyritykset myös alistivat työntekijänsä ehdottoman käskyvallan alle (Koskinen 2001, 150–151). Pelko omien maiden ja itsenäisen aseman menettämisestä ja joutumisesta yhtiön palkkolliseksi olikin yksi syy metsäteollisuuden vallan kasvun vastustamiseen. Myös valtiovalta oli huolissaan omistuksen valumisesta yhtiöille. Suomessa säädettiin erityinen metsien palautuslaki, jonka avulla velvoitettiin yhtiöitä palauttamaan maita talonpojille 1920-luvulla. (Riukulehto 2009, 28–29.)

Tilallisten omaisuuden suojelemisen lisäksi *Maaseudun tulevaisuuden* sivuilla kannettiin huolta myös kaupungistumisen koko kansakunnan terveydelle ja siveydelle aiheuttamasta uhasta:

Ei ole itse asiassa ainoatakaan sivistyskansaa, jonka keskuudessa vähänkin suurempien kaupunkien taloudellinen ja henkinen tuotanto ei tapahtuisi väestön elinvoimien liiallisella kulutuksella, jopa aivan täydellisellä tuholla. Yläluokka mätänee liiallisessa hyvinvoinnissa, alaluokka kurjuudessa. Ja molemmilta pienenee kaiken lisäksi luonnollinen väenlisäyskin. Onnettominta on, jos vielä maaseutujen siveellinen taso alenee ja tahraantuu kaupunkien »ylikulttuurista». Mutta niin on käynyt muissa sivistysmaissa ja me suomalaiset solumme samaa elämän hävittämistä kohti. Meillä ei edes ole suurkaupunkien tapaisia kaupunkeja kuin muutama ja useimmat maaseutukaupunkimme ovat vain kuin suurenpuoleisia maalaiskyliä, mutta se ei näytä edes sekään parantavan asemaamme.

”Ei

ole itse asiassa ainoatakaan sivistyskansaa, jonka keskuudessa vähänkin suurempien kaupunkien taloudellinen ja henkinen tuotanto ei tapahtuisi väestön elinvoimien liiallisella kulutuksella, jopa aivan täydellisellä tuholla. Yläluokka mätänee liiallisessa hyvinvoinnissa, alaluokka kurjuudessa. Ja molemmilta pienenee kaiken lisäksi luonnollinen väenlisäyskin. Onnettominta on, jos vielä maaseutujen siveellinen taso alenee ja tahraantuu kaupunkien >>ylikulttuurista>>. Mutta niin on käynyt muissa sivistysmaissa ja me suomalaiset solumme samaa elämän hävittämistä kohti.” (MT 31.12.1916, 6.)

Kaupunkien ja kaupunkilaisten kuvaamisessa maaseudun ja sen asukkaiden viholliseksi oli pohjimmiltaan kysymys talonpoikaisen yhteiskuntajärjestyksen murtumisesta. Suomessa oli 1860-luvulta eteenpäin tapahtunut merkittävä elinkeinorakenteen ja elämäntavan murros, modernisaatio, jonka yksi keskeinen osa oli teollistuminen. Teollisuus näytti voivan tarjota ylivertaiset taloudellisen kasvun mahdollisuudet. Väestön muutto maaseudulta kaupunkiin kiihtyi merkittävästi vuosina 1860–1914. Yhteiskunnan elinkeinorakenne myös monipuolistui, kun ammattikuntalaitos poistettiin. Liikennevälineet kehittyivät vauhdilla, rahatalous nosti merkitystään ja aikakäsitys muuttui kellon laajamittaisen käyttöön ottamisen myötä. Kansakoululaitoksen laajentaminen lisäsi lasten ja nuorten tietopohjaa, ja palvelusväki järjestäytyi työväenliikkeeksi. (Rasila 1982a, 13–14; Rasila 1982b, 154; Mikkola 2006, 193; Eskola 1965, 9–10) Samaan aikaan kaupungit tarjosivat asukkaalleen uudenlaisia koulutus- ja huvittelumahdollisuuksia, joita ei maaseudulla ollut. Palvelusväelle maksettiin myös tehtaissa maatiloja parempia palkkoja. (MT 1.10.1916, 10;

MT 22.6.1918, 11) Maatalouden ja talonpoikaisen väestön merkitys yhteiskunnassa oli siis kääntynyt laskuun teollistumisen ja kaupungistumisen myötä. Tällöin kyseenalaistui myös maatilatalouden rooli yhteiskunnan tärkeimpänä tuotannon ja kuluttamisen yksikkönä. Yhteiskunnan modernisaatio ja siihen liittynyt teollistuminen ja kaupungistuminen johtivat laajaan vastarintaan. (Stark 2006) *Maaseudun tulevaisuus* oli siis yksi modernisaatiokritiikin kanava 1900-luvun alun Suomessa.

Maaseudun tulevaisuuden sivuilla esitetty kaupungistuskritiikki ei ollut kuitenkaan yksinomaan suomalaiskansallinen ilmiö, vaan se nojasi vahvasti muun muassa Länsi- ja Keski-Euroopassa sekä Pohjois-Amerikassa vallalla olleeseen degeneraatioteoriaan, jonka mukaan väestön moraalinen ja fyysinen heikkeneminen johtui kaupungistumisen ja teollistumisen turmelevasta vaikutuksesta. Myös yläluokan liiallisen vaurauden ja laiskuuden paheskuminen oli osa tätä teoriaa, joskin sitä harjoitettiin myös esimerkiksi uskonnollisin perustein niin Suomessa kuin Yhdysvalloissakin. (Ahlbeck, Lappalainen, Kaunis & Tuohela 2013, 4–6, 7–8; Mikkola 2006, 176–177; Riukulehto 1998, 204–205.)

Maailman teollistuneisiin osiin verrattuna Suomi oli 1900-luvun alussa kuitenkin vielä leimallisesti maaseutumainen maa. Teollistuminen oli alkanut vasta 1860-luvulla ja vielä vuonna 1920 suomalaisista 84 prosenttia asui maaseudulla (Rasila 1982c, 139). Suurimmassa kaupungissa Helsingissä oli 1910-luvulla vain 100 000 asukasta (Michelsen 2013, 32). Urbaanin elämäntavan ja metropolien stereotyyppiset viholliskuvat oli siis lainattu pidemmälle kaupungistuneista yhteiskunnista ja siirretty suomalaiseen kontekstiin. Vaikka suomalaisen yhteiskunnan kaupungistumisaste oli monia muita yhteiskuntia alhaisempi ja mitta-kaava pienempi, siihen liittyvät pelot ja jännitteet olivat meillä epäilemättä samankaltaisia kuin muissakin modernisoituvissa yhteiskunnissa.

Yhteisen maaseudun puolesta

Kolmen peltomiehen keskustelu.

Kirj. E. W. P.

”Minä olen sitä mieltä, että kaikkien maasta eläjien on yhdessä ruvettava ajamaan meidän yhteistä asiaamme. Kaikkia meitä se koskee ja yhdessä me olemme voima, jota kaupunkilaisten ja tehtaitten herrain sekä heidän kanssansa samoista lähteistä eläjäin täytyy ottaa lukuun määrätessään Suomen asioita. - Luulen myöskin, että yhteen liittyessä samalla kasvaisi toistemme ymmärtäminen.” (MT 20.9.1917b, 10–11)

Yllä oleva katkelma on *Maaseudun tulevaisuudessa* julkaistusta fiktiivisestä tarinasta ”Kolmen peltomiehen keskustelu”, jossa tilallinen, torppari ja renki yhdessä pohtivat, kuinka he voisivat edistää maatalviljelevien ihmisten etua. Kolmikön vastapuoleksi kuvattiin tehtaiden herrat ja kaupunkilaiset, jotka olivat saaneet liian vahvan aseman yhteiskunnassa. Puolustaakseen etujaan he keksivät ”peltomiesten puolueen”, joka tulisi tarjoamaan kolmannen vaihtoehdon maaseutua uhkaavien sosialistien ja suurteollisuuden välille. Puolue kamppailisi kaupunkeihin maalta ”karanneiden” sosialistien harjoittamaa agitointia ja elintarvikeryöstöjä vastaan. Kotimaisen teollisuuden suojelemiseksi säädetyt korkeat tullimaksut, jotka nostivat maatyökalujen hintaa, oli myös tarkoitus alentaa. Valtiovallan säätämän, maataloustuottajien kannalta epäedullisen elintarvikkeiden hintasäänöstelyn purkaminen kuului myös peltomiesten puolueohjelmaan. (emt.: 10–11.)

Tarinassa rakentui harmoninen kuva maaseudun eri väestöryhmien välisestä yhteiselosta, jossa tilalliset ja tilattomat eläisivät sovussa yhteen hiileen puhaltaen. Kuten aiemmin mainittua, *Maaseudun tulevaisuuden* keskeisin intressiryhmä olivat kuitenkin itsenäisen tilan omistavat talonpojat, joille myös lehden sisältöjen pääosa suunnattiin. (MT 20.3.1917, 14; MT 10.9.1917c, 10; MT 10.4.1917, 14; MT 10.3.1917, 9.) Varsinkin suurtilalliset edustivat kuitenkin maaseudun tilattomalle väestölle parempiosaisia ”herroja”.

Kaupungeissa asuvien porvareiden ja virkamiesten näkökulmasta talonpojat olivat puolestaan tavalista kansaa eli rahvasta. Talonpojat edustivat siis 1900-luvun alussa suomalaisen yhteiskunnan keskiluokkaa. (Mikkola 2006, 184–185.)

Sosiaalisena ryhmänä tilallisten asema oli merkittävästi parantunut 1800-luvun aikana. Kansallista identiteettiä luodessaan ruotsinkielinen yläluokka tukeutui suomenkielisiin talonpoikiin. Tämä avasi uusia sosiaalisen nousun mahdollisuuksia. Niitä kasvattivat myös suomenkielisten lehtien ja kirjojen saatavuuden parantuminen sekä koululaitoksen kehittyminen. Metsien arvonnousu puolestaan vahvisti talonpoikia taloudellisesti. (Stark 2006, 22–24.) Säätyvaltiopäivien lakkauttaminen ja siirtyminen yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen vuonna 1906 kasvatti myös ryhmän yhteiskunnallista merkitystä. Maaseutuvaltaisessa maassa kaupunkien porvaristolla, virkamiehillä ja sivistyneistöllä ei ollut riittävää yhteiskunnallista painoarvoa yksin, ne tarvitsivat tuekseen talonpoikia, jotka nousivat merkittäväksi poliittis-taloudelliseksi voimatekijäksi suomalaisessa yhteiskunnassa (Stark 2006, 22; Viita 2012, 85–86).

Talonpoikien oma luokkatietoisuus oli kaksitahtoista. Toisaalta heidän joukossaan oli niitä, jotka haaveilivat sosiaalisesta noususta parempiensa pariin. Samaan aikaan omasta talonpoikaisesta luokkaidentiteetistä saatettiin myös kuitenkin pitää ylpeästi kiinni. (Stark 2006, 22–24.) Sitoutuminen talonpoikaiseen luokkaidentiteettiin näkyi myös vahvasti *Maaseudun tulevaisuuden* artikkeleissa vuosina 1916–1918. (MT 31.12.1916, 17–18; MT 10.1.1917, 5; MT 15.5.1918, 5–7.) Lehti ei kuitenkaan keskittynyt yksinomaan tilallisten aseman parantamiseen, vaan vuosien 1916–1917 aikana sen sivuilla esiteltiin myös ratkaisuehdotuksia maaseudun tilattoman väestön elinolosuhteiden parantamiseksi (MT 3.1.1917c, 8; MT 1.10.1916, 10.) Näille oli epäilemättä tarvetta, sillä yhteiskunnallista asemaansa kohentaneiden talonpoikien ja tilattoman väestön välinen vastakkainasettelu oli kasvamassa, eivätkä Suomen kaupungit kyenneet tarjoamaan riittävästi työpaikkoja tilattomalle liikaväestölle (Stark 2006, 22; Viita 2012, 85–88). Tämä jännitteinen tilanne johti omalta osaltaan vuoden 1918 tapahtumiin.

Vuoden 1917 elintarvikemellakat ja maatyöväen lakot

Elintarviketilanne heikkeni nopeasti Suomessa vuoden 1917 aikana. Maaseudun ja kaupungin tai tuottajien ja kuluttajien välinen konflikti nostettiin lehdessä voimakkaasti esille. Kysymys ruuan riittämisestä oli todellinen ongelma. Kevään 1917 aikana oli käynyt selväksi, ettei tuontiviljaa ollut saatavissa, vaan jouduttaisiin turvautumaan elintarvikkeiden sääntelyyn. Eduskunnassa sosiaalidemokraatit syyttivät oikeistoa ja erityisesti maanviljelijöitä keinottelusta ja työläisten nälkään jättämisestä. Maalaisliitto puolusti viljelijöitä, kielsi viljan kätkemissyötökset ja syytti valtion rahahintapolitiikan ajavan viljelijät ahdinkoon. (Rantatupa 1979, 72.)

Maaseudun tulevaisuus seurasi Maalaisliiton asettamaa poliittista linjaa. Rahaintojen asettamista vastustettiin jyrkin sanoin, niiden kuvattiin olevan vapaiden markkinoiden toiminnan kannalta tuhoisia ja jättävän viljelijät vaille taloudellisia kannustimia. (MT 3.1.1917a, 12; MT 30.1.1917b, 3; MT 3.1.1917b, 11.) Sovitteleviakin äänenpainoja lehden sivuilla kuultiin, ja viljelijöihin vedottiin, että nämä toimittaisivat valtiovalan edellyttämät elintarvikkeet kuuliaisesti, että nälkä voitettaisiin. (MT 31.10.1917, 10; MT 3.1.1917, 3; MT 21.8.1917b, 6–7.) Suomen elintarvikehuolto vuosina 1914–1921 tutkineen Heikki Rantatuvan mukaan viljelijät myös todellisuudessa tekivät jonkin verran vilppiä. Luovutus-ten pienentämiseksi saatettiin esimerkiksi ilmoittaa viranomaisille pienempi viljasato kuin todellisuudessa oli korjattu. (Rantatupa 1979, 23.) Elintarvikkeilla tapahtuneen keinottelemisen voidaan olettaa muodostaneen yhden keskeisen jännitteen maaseudun ja kaupungin välisissä suhteissa nälkävuonna 1917. Jännite näkyi myös *Maaseudun tulevaisuuden* kirjoituksissa, joissa syytettiin sosialidemokraattien ja heitä edustavien kuluttajien olevan osasyllisiä nälänhätään:

”Elintarvikeasia on mennyt pilalle, sen kruunasivat voiryöstöt. Maamiehen hinkalosta sitä leipää pitäisi löytyä, mutta »kuluttajat«, kuivuus ja hallat ovat tehneet kaikkensa pysyttääkseen maamiehen hinkalot tyhjinä.” (MT 10.9.1917a, 7.)

Maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelun kärjistymisen elintarvikekysymyksessä näkyi parhaiten Helsingissä ja Turussa tapahtuneissa ruokamellakoissa. *Maaseudun tulevaisuudessa* ruokamellakat tuomittiin yksiselitteisesti ja esitettiin huoli niiden leviämisestä myös maaseudulle:

”Kun mellastajat potkivat ryöstettyjä juustoja Turun kaduilla ja kun nyrkkivalta haki Helsingissä voin jaettavaksi, alkoi eräs tapaussarja. Tiedättekö mihin se päättyy, jos saa rauhassa jatkaa? Se päättyy kaikkien sotaan kaikkia vastaan. Ensin Turussa, Helsingissä, Viipurissa j.n.e. Mutta sitten leviää esim. Jämsän muuten rauhallisiin mökkeihin tieto, että niin siellä Helsingissä »tyyrätään ja tällätään.« (MT 31.8.1917, 5.)

Suurten kaupunkien lisäksi pienempiä yhteentoja elintarvikesäännöstelyä vastaan tapahtui myös Lahdessa ja Ylivieskassa. Tilannetta kärjisti kuntatasolla entisestään sosialidemokraattien arvostelu säännöstelyä valvovia elintarvikelautakuntia kohtaan, joka johti puolueen edustajien joukkoeroamisiin lautakunnista kesän ja syksyn 1917 aikana (Rantatupa 1979, 88). Juopa tuottajien ja kuluttajien välillä syveni.

Poliittinen vastakkainasettelu alkoi myös kiristyä maaseudun sisällä entistä voimakkaammin maataloustyöväen vaatiessa kahdeksantuntista työpäivää teollisuus- ja palvelualojen esimerkkiä seuraten keväällä 1917. Vaatimuksia pyrittiin vauhdittamaan lakkojen avulla (MT 15.5.1917, 5). *Maaseudun tulevaisuudessa* ajatus kahdeksantuntisesta työpäivästä ei saanut kannatusta. Lehden linjan mukaan työvoiman tarpeen katsottiin maataloudessa olevan niin kausiluonteista, ettei kahdeksan tunnin työpäivään siirtyminen ollut mahdollista. (MT 15.15.1917, 7; MT 15.6.2017b, 9). Lehden linja noudatti eduskunnassa samoihin aikoihin käytyjä keskusteluja, joissa oikeisto ja erityisesti Maalaisliitto näki lakiehdotuksen tuotannon lisäämistä heikentävänä ja vaati riittävän työvoiman saamista kevään töihin. Vasemmisto puolestaan vastusti työvoiman pakottamista pelloille. (Rantatupa 1979, 72; MT 20.9.1917c, 4–5.)

Poliittisen vastakkainasettelun kasvamisesta huolimatta *Maaseudun tulevaisuudessa* pyrittiin myös edistämään sovitteluvaa linjaa maatyöväen ja tilattoman väestön ongelmien ratkaisemiseksi. Kaikkia maaseudun ongelmia ei myöskään kuvattu

kaupungeista tulevan kiihotuksen aiheuttamiksi, vaikka tällaisiakin puheenvuoroja toki esiintyi, vaan myös maatalouden työolosuhteissa nähtiin olevan parantamisen varaa:

”Maaliskuun vallankumous pani myös maanviljelystyöväen liikehtimään. Näyttää kuitenkin siltä, että tarvittiin ulkoapäin jonkinlaista kiihoitusta, ennenkuin maanviljelystyöväki ryhtyi taisteluun asemansa parantamiseksi - - ” (MT 20.9.1917c, 4–5.)

”Prof. Gebhard iski aristelematta epäkohtiin maataloustyöväen oloissa. Hän osoitti, miten lapsellista olisi luulla, että nykyinen villi tila maatalouden työoloissa olisi *yksinomaan* keinotekoisien kiihotuksen tulos. Ei. Kiihotus on tavannut otollista maaperää.” (MT. 15.6.1917b, 9.)

Maatalouslakot yhdessä yhteiskunnan yleisen levottomuuden kanssa vauhdittivat Maataloustuottajien Keskusliiton (MTK) perustamista toukokuun lopussa 1917. Järjestäytymisen taustalla oli ajatus siitä, että kuntatasolla toimivat tuottajajyhdistykset tukisivat maataloustuottajia työttöisyydessä ja samaan aikaan mahdollistaisivat maatyöväen olojen parantamisen. Painetta oli myös maalaisväestön yhteisen puolueen perustamiseksi, mutta nuorsuomalaiset ja maalaisliittolaiset eivät päässeet asiasta sopuun. (Rantatupa 1979, 76, 38; MT 15.6.2017b, 9.) Ajatus maanviljelijöiden ja maatyöväen aseman yhtäaikaisesta parantamisesta heijasteli omalta osaltaan Maalaisliiton ideologista linjaa, jolle oli ominaista kulkea vasemmiston ja oikeiston välistä keskitietä ja toimia välittäjänä. Poliittinen liikkumatila pieneni kuitenkin väijäämättömästi vuoden 1917 aikana ja sovintoratkaisujen löytäminen kävi yhä vaikeammaksi, sisällissotaan johtaneen poliittisen vastakkainasettelun yhä voimistuessa. (Alanen 1976, 456–457, 463, 465–466.)

Poliittisen vastakkainasettelun kiristyminen

Syksyn 1917 aikana *Maaseudun tulevaisuudessa* kuvattiin poliittisen vastakkainasettelun kärjistyneen maaseudun ja kaupungeista johdettujen sosialidemokraattien välillä. Jako kaupungin ja maaseudun välillä tosin siinä mielessä hälveni, että sen

sijalla ja rinnalle nostettiin voimakkaasti jako porvareihin ja sosialisteihin. Sosialistien tukijoita löytyi myös maaseudulta, mikä heikensi mahdollisuuksia esittää maalaiset yhtenä poliittisena ryhmänä. Itse asiassa maaseudun tilattoman väen ja kaupunkien työväen rintama oli hyvin yhtenäinen. Suomalaisen työväenliikkeen jäsenistön enemmistö koostui 1900-luvun alkuvuosikymmeninä maatyöläisistä ja torppareista eikä kaupunkien tai teollisuustajamien työläisistä kuten muualla Euroopassa. (Stark 2006, 213.) Myös Suomen ammattijärjestön ajama aloite maataloustyöväen järjestäytymiseksi mutkisti tilannetta, joskaan sitä ei virallisesti esitetty uhkana maaseudun yhteisille intresseille *Maaseudun tulevaisuuden* sivuilla, vaan se kuvattiin mahdollisuudeksi selkeyttää ristiriitojen repimää tilannetta (MT 15.6.1917a, 7). Yleisesti ottaen sosialidemokraattien *Työmies*-lehden ja muiden sosialististen julkaisujen tulkittiin syksyn aikana kuitenkin avoimesti hyökkäävän voimakkaasti porvarillista lehdistöä, maaseudun talonpoikia ja demokratiaa vastaan. (MT 10.9.1917b, 3; MT 20.9.1917a, 3–4. MT 20.10.1917, 6.)

Suoranaista väkivallalla uhkaamista alkoi näkyä myös molempien osapuolten lehtikirjoittelussa. Poliittisen tilanteen kärjistyminen näkyi hyvin konkreettisesti *Maaseudun tulevaisuuden* toiminnassakin, kun lehden julkaiseminen katkesi 15.6–21.8.1917 väliseksi ajaksi painajien lakon vuoksi. (MT 21.8.1917b, 7; MT 21.8.1917a, 21.)

Vastakkainasettelun ilmapiiirin jatkuvasti kiristytessä lehteen ilmestyivät myös ensimmäiset kirjoitukset, joissa alettiin ennakoida sortaa. Sen uumoiltiin alkavan maaseudun rauhaa tahtovien porvarillisten tuottajien ja kaupunkien mellakoivien kuluttajien välillä:

”Kuluttajain anarkistisin aines on sellaista, jolle sopu ja kokoomus minkään muun asian kuin punaisen lipun ympärillä on kauhistus. – Sitä ja tätä lienee heidän sopunsa sen lipunkin ympärillä.” (MT 10.11.1917, 6–7.)

”Olemme vakuutettuja oman tuntemuksemme perusteella siitä, että ainakin jokainen rehellisellä työllä itsensä elättänyt maalaistyömies pitää näitä murhaajia roistoina! Nämä murhat eivät ole sosialismia, eivät edes anarkismia – ne ovat yksinkertaisesti murhia. Säälä sitä työväen johtoa, joka ei uskalla sitä tunnustaa!” (MT 30.11.1917, 3.)

”Jos Siltasaarelta, yllytetään joukot tämänkin jälkeen Valion ja meijerien kimppuun, tihutöitä tekemään, niin sanottakoon silloin toiseltakin puolelta kerran »emme vastaa seurauksista«. Se on kokolailla kulunut uhkaus, mutta kaikki riippuu siitä kuka sen sanoo.” (MT 20.12.1917, 8–9.)

Sekä porvarillisten että sosialististen sanomalehtien mustavalkoinen kirjoittelu kärjisti tilannetta entisestään. Sen juuret olivat kuitenkin vuotta 1917 edeltävissä ajoissa. Vasemmistolehdistö oli korostanut luokkataistelua porvaristoa vastaan jo 1900-luvun alkuvuosina. Porvarillisessa lehdistössä vasemmisto alkoi herättää huolta erityisesti vuosien 1906 Viaporin kapinan ja Hakaniemen mellakan jälkeen. Koko porvarillinen lehdistö olikin yhdistänyt voimansa sosialistien kritisoimiseen (Nygård 1987, 150–152). Jari Ehnroothin mukaan vanha työväenliike lietsoi yleisesti avointa luokkavihaa omiensa keskuudessa nautinnonhaluisia, laiskoja ja röyhkeitä porvarialistajia kohtaan. Porvarillinen lehdistö taas kuvasi sosialistit eläimelliseksi, viettien riivaamaksi laumaksi, joka vaaransi kansakunnan yhtenäisyyden ja johon oman lisäksi hokkeensa antoi heidän Venäjän bolševikeilta saama tuki (Ehnrooth 1999, 119–120).

Syksyn 1917 aikana levottomuudet pahenivat ja kansanjoukkojen hallinta oli käynyt yhä vaikeammaksi järjestysvallan romahdettua. Esimerkiksi Helsingin kaduille kerääntyi suuria mielenosoituskulkueita ja venäläisten sotilaiden joukkoja, jotka pyrkivät painostamaan valtion päättäviä elimiä tai kaupunginvaltuustoa, vaatiin myönnytyksiä työväelle. Punakaartit ja suojeluskunnat myös harjoittelivat avoimesti sotilastaitoja kaupungin aukeilla paikoilla (Nyström 2009, 305–306). Levottomuuksia lisäsi elintarvikepuolan lisäksi vuoden 1917 kesällä alkanut massatyöttömyys (Häkkinen & Peltola 2005, 50). Sosialidemokraattisen puolueen sisällä radikaalivoimat syrjäyttivät maltilliset ja ottivat itselleen määräysvallan (Häkkinen & Peltola 2005,

51). Oman mausteensa tilanteeseen toi Venäjän bolsevikki-puolue, joka kannusti suomalaisia etene-
mään vallankumouksen tiellä. (Alanen 1976, 463.) Marraskuun 1917 yleislakon aikana tapahtui myös useita väkivallantekoja. Lakon aikana punakaartit olivat myös näyttäneet joukkovoimansa ja ottaneet valvontaansa useita paikkakuntia Etelä-Suomessa. (Alanen 1976, 461–463; MT 10.12.1917, 8–9.) Poliittisen vastakkainasettelun kiristyminen eskaloitui viimein sisällissodaksi tammikuun lopussa 1918.

Vuoden 1918 sota maaseudun ja kaupungin konfliktina

Sodan aikana sekä punaiset että valkoiset estivät vastapuolen lehtien julkaisemisen omilla alueillaan (Salokangas 1987, 177). Näin kävi myös *Maaseudun tulevaisuudelle*. Punaisten miehitysvalta ei kohdistanut lehden toimitukseen kovin jyrkkiä toimenpiteitä. Yksi toimituskunnan jäsen julistettiin vangittavaksi tavattaessa ja toimituksen tilat ”tarkastettiin” kerran. (MT 15.5.1918, 5–7.) Porvarillisen lehden toimittaminen saattoi alkaa uudelleen saksalaisten vallattua Helsingin punaisilta huhtikuun puolivälissä. Lehden sivuilla poliittista ja aseellista kamppailua ei ollut käyty vain punaisten ja valkoisten välillä, vaan kyseessä oli ollut myös maaseudun ja kaupungin välinen kamppailu:

”Teollisuus ja kaupunkikulttuuri on tähän saakka luonut kylmiä hämähäkkiuonteita, muurisokkelot tyypistävät näköalan ja opettavat näkemään pienesti. Se on antanut työn ja pääoman väliselle taistelulle mitä epäinhimillisempiä muotoja; nyt on lopulta jouduttu siihen »kuuden pykälän lain« (revolverin) valtaan, jonka punakaartilaiset ovat selittäneet tunnustavansa. Se kulttuuri on tehnyt eräissä haaraliikkeissään täyden vararikon.” (MT 23.4.1918, 3.)

Siinä missä kaupungit lieveilmiöineen ja degeneroituneine asukkaineen kuvattiin suomalaisen yhteiskunnan suurimpana uhkana, maaseudulle ja sen talonpojille sälytettiin pelastajan rooli, joka konkretisoitui keväällä 1918 saavutettuun valkoisen armeijan voittoon:

”Ja nyt on meidän pantava merkille, että maaseudun talonpoikaisväestö on puhdistanut yhteiskunnan roskasta. – Me lausomme täyden kunnioituksemme ja ihailumme isänmaallisille johtajille ja kaupunkilaisille veljille, mutta sydämemme ja kutsumuksemme vaatii meitä tekemään kunniaa ennen kaikkea maataviljelevälle väestölle, joka varmaan on kantanut raskaimman kuorman.” (MT 15.5.1918, 5–7.)

Sodan hävinneen osapuolen kuvaaminen vailla ihmisarvoa olevaksi ”roskaksi”, jonka talonpojat olivat puhdistaneet yhteiskunnasta, vaikuttaa kovin brutaalilta, kun ottaa huomioon sodan lukuisat uhrin. Sekä vasemmiston että oikeiston sanomalehdet olivat kuitenkin hyökänneet toistensa kimppuun jyrkin sanankäntein jo pitkään ennen sotaa ja sen aikana ja oikeuttaneet näin väkivallan käyttämisen (Ehnrooth 1999). Sodan loppuhetkien kova kielenkäyttö oli osa tätä retorista jatkumoa.

Maaseudun tulevaisuuden sivuillakin rakennettu talonpoikainen isänmaallisuus näkyi sodan jälkeen maakunnallisuuden ja kotiseutuatteen korostamisessa. Sen nähtiin saaneen vuonna 1918 voiton isänmaattomasta sosialismista. Maaseutuun nojaavat maakunnat loivat myös pohjaa kansakunnan kansallisromanttiselle eheyttämiselle sekä teollistumisen ja luokkaristiriitojen vastustamiselle. Ne myös militarisoivat maakuntia ja maaseutua. (Roselius 2009, 318, 326–328, 333; Roselius 2013, 19–20, 73–74, 255.)

Maakunnallisten kollektiivisten identiteettien luominen oli myös vastavoima yhteiskunnan kaupunkilaistumiselle. Kannattamalla vahvaa maakunnallista järjestysvaltaa pyrittiin huolehtimaan siitä, etteivät vuoden 1918 tapahtumat pääsisi enää toistumaan. Samalla Suomen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden takaaminen sälytettiin maaseudun porvarillisten asukkaiden tehtäväksi.

Toisaalta *Maaseudun tulevaisuudessa* näkyivät pian sodan päättymisen jälkeen myös maltilliset ja sopua rakentavat maalaisliittolaiset äänenpainot. Lehdessä puolustettiin torppareiden oikeutta valtion välityksellä tapahtuvan maanostoon ja maatyöväen olosuhteiden parantamista. (MT 17.7.1918c, 8; MT 29.5.1918, 1–5; MT 17.7.1918a, 1.) Torpparien vapautuksen nähtiin takaavan myös yhteiskuntarauhan.

Yksityisomistuksen mahdollistamisen myötä suuri osa vuokraviljelijöistä tulisi muuttamaan maataan tehokkaasti viljeleviksi talonpoikaisiksi ”kapitalisteiksi” (MT 17.7.1918b, 12). Maanomistuksen kautta entiset torpparit pääsivät käsiksi metsätuloihin, mikä omalta osaltaan vahvisti yhteiskuntarauhaa ja piti yllä yhteiskunnan säilymistä agraarisena (Koskinen 2001, 152).

Keskittyminen maaseudun sosiaalisten kysymysten ratkaisuun tarkoitti, että kaupunkien kasvu jäi vuosikymmenten ajaksi toissijaiseksi kehittämiskohteeksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Toisen maailmansodan jälkeen maaseutu nousi uudelleen keskeiseen rooliin kansakunnan sisä- ja sosiaalipoliittisten ongelmien ratkaisemisessa. Maansa menettäneet evakot ja kovia kokeneet rintamamiehet pidettiin tyytyväisinä tarjoamalla heille maata. Maannälän tyydyttämisellä vastattiin myös

kansalaisten kokemaan elintarvikepulaan sekä kotinsa menettäneiden epävarmuuteen. Maan jakaminen oli siis sosiaalipolitiikkaa, mutta sen avulla myös ennaltaehkäistiin potentiaalisia sisäisiä konflikteja, kuten oli tehty myös vuoden 1918 jälkeen. Myös henkisesti maaseutu oli edelleen tärkeä. Topeliuksen ja Runebergin ajan maaseutuihanteet säilyivät kansallisen identiteetin perustana aina 1960-luvulle. (Laitinen 1996, 244–245, 258; Waris 1965, 311; Kolbe 1999, 164.) Siihen mennessä yhteiskunnan elinkeinorakenteen ja arvojen muutos oli kuitenkin tehnyt tehtävänsä. Maannälkä vaihtui maalta pakoon. Maaseudun ja kaupungin välinen hegemoninen kamppailu kansallisen identiteetin määrittelyssä alkoi kääntyä kaupungin voitoksi.

Lähteet

Sanomalehdet – *Maaseudun tulevaisuuden* numerot 1916–1918

1916

Työhön ryhtyessä 1.10.1916. No. 1, s.10.

Miksi tulevaisuuden tulee kuulua maaseudullekin 31.12.1916. No. 2, s. 6.

1917

Elintarvikepolitiikka muualla 3.1.1917a. No. 1, 12.

Maamiehen merkitys juuri nyt 3.1.1917b. No. 1, 11.

Tilattoman väestön lainakassat. Tarpeen vaatimia muutoksia niiden ohjesääntöön. 3.1.1917c. No. 1, 8.

Katsaus 30.1.1917a. No. 3, 11.

Maanviljelijät ja nykyinen aika 30.1.1917b. No. 3, 3.

Maatilakirjanpitokysymys. Uusi apuneuvo Suomen maanviljelijöille II 10.3.1917. No. 7, 9.

Ammattisivistys ei yksin riitä 20.3.1917. No. 8, 14.

Maanviljelijät ja nykyinen aika. Miten voimme kestää suunnattomiin kohonneet tuotantokustannukset? 10.4.1917. No. 10, 14.

Normaalityöpäivän vaatimus maataloudessa. 5.5.1917. No. 13, 5.
Muuan malliksi kelpaava sopimus maataloustyöväen ja työnantajan välillä 15.5.1917. No. 13, 7.

Korpi kohisee. 15.6a.1917. No. 15, 7.

Yleinen maanviljelijäin kokous Helsingissä 15.6.2017b. No. 15, 9.

Kirjaltaja- y.m. lakot ovat pidättäneet lehteämme tähän saakka” 21.8.1917a. No. 16-17, 21.

Katsaus 21.8.1917b. No. 16–17, 6–7.

Katsaus. 31.8.1917. No.18–19, 5.

Katsaus 10.9.1917a. No. 20, s. 7.

Sosialistimme ja kansanvalta 10.9.1917b. No. 20, 3.

Talonpoika on valttia 10.9.1917c. No. 20, 10.

Herra Aatto Sirén ja Suomen maatalousväestö 20.9.1917a. No. 21, 3–4.

Kolmen peltomiehen keskustelu 20.9.1917. No. 21, 10–11.

Lakkoliike maanviljelystyöväen keskuudessa. 20.9.1917b. No. 21, 4–5.

Katsaus 20.10.1917. No. 24, 6.

Suomen maanviljelijät! 31.10.1917. No. 25–26, 10.

Katsaus 10.11.1917. No. 27, 6–7.

Tilanteen johdosta 30.11.1917. No. 28–29, 3.

Katsaus. 10.12.1917. No. 30, 8–9.

Katsaus. 20.12.1917. No. 31, 8–9.

1918

- Suuri nälkä. 23.4.1918. No. 4, 3.
Katsaus. 15.5.1918. No. 5-6, 5-7.
Sana torpparikysymyksestä tällä hetkellä ja vähän muutakin
29.5.1918. No. 7-8, 1-5.
Talonpoika 22.6.1918. No. 11-13, 11.
Korkeimman hinnan mukaan 17.7.1918. No. 14-15, 1.
Lähetettyjä kirjoituksia 17.7.1918. No. 14-15, 12.
Saarna maatyöväen olojen parantamisesta 17.7.1918. No. 14-15, 8.

Kirjallisuus

- Ahlbeck, Jutta, Lappalainen, Päivi, Launis, Kati & Tuohela, Kirsi 2013. Degeneraatio ja modernisoituva Suomi – Sairauden kulttuuristen merkitysten jäljillä. Kulttuurintutkimus 30, 2, 3-15.
- Alanen, Aulis J. 1976. Santeri Alkio. Werner Söderström osakeyhtiö, Porvoo ja Helsinki.
- Ehnrooth, Jari 1999. Kipupisteitä kansakunnan ruumiissa. Teoksessa: Löytönen, Markku & Kolbe, Laura (toim.) Suomi – Maa, kansa, kulttuurit. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 113–123.
- Eskola, Antti 1965. Maalaiset ja kaupunkilaiset. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Häkkinen, Antti & Peltola, Jarmo 2005. Suomalaisen "alaluokan historiaa: köyhyys ja työttömyys Suomessa 1860–2000. Teoksessa: Tervonen, Miika, Häkkinen, Antti & Pulma, Panu (toim.) Vieraat kulkijat – tutut talot – Näkökulmia etnisyyden ja köyhyyden historiaan Suomessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 39-94.
- Kolbe, Laura 1999. Suomalainen kaupunki – Historian hierarkioita ja modernia lähielämää. Teoksessa: Löytönen, Markku & Kolbe, Laura (toim.) Suomi – Maa, kansa, kulttuurit. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 156-170.
- Koskinen, Tarmo 2001. Suomalainen metsäklusteri yhteiskunnallisena instituutiona. Teoksessa: Riukulehto, Sulevi (toim.) Järkäleitä ja kulmakiviä – Instituutit yhteiskunnassa. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, Seinäjoen toimipiste, Julkaisuja No. 96. Vaasan yliopisto, Vaasa.
- Kuisma, Markku 1993. Suomi, metsät ja kansainvälinen järjestelmä 1620–1920. Suomen historiallinen seura, Helsinki.
- Laaksonen, Pekka 2006. Lukijalle. Teoksessa: Laaksonen, Pekka (toim.) Maaseudun puolesta – Kirjoituksia Maaseudun tulevaisuuden yhdeksältä vuosikymmeneltä. Maahenki, Helsinki. 7-8.
- Laitinen, Erkki 1996. Sankaritarina vai virheliike – Karjalaisen siirtoväen ja rintamamiesten asuttaminen toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa: Roiko-Jokela, Heikki (toim.) Siperiasta siirtoväkeen – Murrosaikoja ja käännekohtia Suomen historiassa. Kopi-Jyvä Oy, Jyväskylä.
- Michelsen, Karl-Erik 2013. Kone – Perhe, yrittäjyys ja yritys teollisuuden vuosisadalla, Otava, Helsinki.
- Mikkola, Kati 2006. Modernisaation vastavirrassa – Uutuusien vastustuksen syitä ja keinoja modernisoituvassa Suomessa. Teoksessa: Helsti, Hilikka, Stark, Laura & Tuomaala, Saara (toim.) Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860–1960. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 169–212.
- Nygård, Toivo 1987. Poliittisten vastakohtaisuuksien jyrkentyminen sanomalehdistössä. Teoksessa: Tommila, Päiviö (toim.) Suomen lehdistön historia 2 – Sanomalehdistö suurlakosta talvisotaan. Kustannuskiila, Kuopio. 9–152.
- Nyström, Samu 2009. Modernin urbaanin alueen kriisi, Helsinki 1914–1918. Teoksessa: Lähteenmäki, Mari (toim.) Maa, seutu, kulmakunta – Näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 291–316.
- Rantatupa, Heikki 1979. Elintarvikehuolto ja -säännöstely Suomessa vuosina 1914–1921. Studia Historica Jyväskyläläisiä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rasila, Viljo 1982a. Liberalismin aika. Teoksessa: Ahvenainen, Jorma, Pihkala, Erkki & Rasila, Viljo (toim.) Suomen taloushistoria 2 – Teollistuva Suomi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1982. 13–26.
- Rasila, Viljo 1982b. Kehitys ja sen tulokset. Teoksessa: Ahvenainen, Jorma, Pihkala, Erkki & Rasila, Viljo (toim.) Suomen taloushistoria 2 – Teollistuva Suomi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1982. 154–171.
- Rasila, Viljo 1982c. Väestönkehitys ja sosiaaliset ongelmat. Teoksessa: Ahvenainen, Jorma, Pihkala, Erkki & Rasila, Viljo (toim.) Suomen taloushistoria 2 – Teollistuva Suomi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1982. 132–153.
- Riukulehto, Sulevi 2009. Suomen parhaat metsät – Metsäkeskus Häme-Uusimaa ja sitä edeltäneet metsäorganisaatiot 1919–2009. Metsäkeskus Häme-Uusimaa.
- Riukulehto, Sulevi 1998. The Concepts of Luxury and Waste in American Radicalism, 1880–1929. The Finnish Academy of Science and Letters, Helsinki.
- Roselius, Aapo 2009. Suojeluskunnat ja maakunnallinen identifikaatio. Teoksessa: Lähteenmäki, Mari (toim.) Maa, seutu, kulmakunta – Näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. 317–337.

